

INSTITUTI I STUDIMEVE PEDAGOGJIKE

PROGRAMI I LËNDËS

SË AFTËSIMIT TEKNOLOGJIK

KLASA II

CIKLI FILLOR I SHKOLLËS 9-VJEÇARE

Tiranë, 2004

HYRJE

Programi i edukimit teknologjik për klasën II të ciklit fillor është konceptuar në tërësi për të siguruar koherencën dhe tërësinë e lëndës në përmbajtje dhe në trajtimin e saj metodik. Hartimi i këtij programi është bërë në përputhje me ndryshimet cilësore të kurrikulës shkollore.

Edukimi teknologjik përfshin:

Veprimtaritë teknologjike që mund të bëhen në shkollë. Ato, në pjesën e tyre më të madhe, duhet të jenë të një natyre praktike. Gjatë veprimtarive të tilla nxënësi fiton përvojë për procese teknologjike të thjeshta, duke skicuar modele, produkte dhe sisteme të thjeshta dhe duke i zbatuar vetë ato. Njëkohësisht, ndërkohë që zbaton skicat e tij, nxënësi fiton përvojë në përdorimin e instrumenteve të ndryshme që shkolla mund t'i ketë në dispozicion.

Njohuritë, shkathësitë dhe praktika janë të gjitha të gërshetuara në proceset teknologjike dhe kanë lidhje të ndërsjellta ndërmjet tyre. Si rrjedhojë, kurrikuli i edukimit teknologjik merr parasysh synimet e njohurive që do të fitojnë nxënësit, si dhe mënyrën më të mirë për ta bërë këtë dhe, në të njëjtën kohë, njohuritë dhe aftësitë që nxënësit marrin përpara pjesës praktike. Kështu, këto njohuri do të barten gjatë zbatimeve praktike dhe do të shërbejnë për dizejnimin e produkteve apo të sistemeve të veçanta për vlerësimin e tyre dhe për çdo lloj veprimtarie tjetër të përfshirë në këtë proces.

Linjat e kurrikulit që paraqitet, përfshijnë njohuritë që familjarizojnë nxënësin me disa nga materialet dhe proceset teknologjike të thjeshta që përdoren sot në një shoqëri moderne të teknologjisë së lartë, me struktura të thjeshta ndërtimi, pajisje mekanike, por edhe me ato njohuri e aftësi që lidhen me mjedisin shoqëror, edukimin e shijeve estetike etj. Gjithashtu, kurrikuli kërkon që nxënësit t'i bëhen të njohur sistemet e informimit dhe teknologjia e kompjuterit në mënyrë që të rritet shkalla e tij e ndërgjegjësimit për rolin esencial që ato luajnë në shoqërinë tonë. E rëndësishme është se detyrat që do t'u jepen nxënësve, të përfshijnë një numër sa më të gjerë të mundshëm të linjave të teknologjisë.

Një tjetër çështje e edukimit teknologjik është ndikimi i teknologjisë dhe i zhvillimeve teknologjike mbi individin dhe shoqërinë. E kaluara dhe e tashmja mund të shërbejnë si ilustrim i ndihmesës së teknologjisë për mirëqenien tonë, për rreziqet që mbart ky zhvillim, për rolin që luajnë individit dhe shoqëria në zhvillimet teknologjike, si dhe për ndikimin e tyre në mjedisin teknologjik.

NË FUND TË CIKLIT FILLOR LËNDA SYNON:

- Pajisjen e nxënësve me njohuritë e para për kryerjen e vetëshërbimeve dhe të punëve të ndryshme që realizohen në mjedisin e tyre të afërt.
- Formimin e nxënësve me aftësitë elementare për punë, shprehitë praktike për përdorimin e veglave dhe instrumenteve të thjeshta të punës në shërbim të edukimit të tyre politeknik.
- Edukimin e dashurisë për çdo lloj profesioni, nxitjen dhe përforcimin e imagjinatës krijuese të nxënësve.

AFTËSITË

Gjatë zbatimit të procesit teknologjik (brenda kuadrit të kurrikulit) numërohen një sërë aftësish që duhet të përjetojë nxënësi. Parashikimi i këtyre të fundit në kurrikul i ndihmon mësuesit në formulimin e qëllimeve të mësimdhënies e vlerësimin e arritjeve. Tri janë kategoritë kryesore të listuara më poshtë: aftësitë njohëse, aftësitë praktike dhe aftësitë komunikuese.

Aftësitë njohëse: Përcaktimi i problemeve dhe nevojave njerëzore, vëzhgimi, mbledhja e të dhënave, interpretimi i të dhënave të mbledhura, specifikimi i kërkesave që duhet të përmbushë produkti, zgjidhje e problemeve që lidhen me skicimin e produktit, shqyrtimi dhe vlerësimi i zgjidhjes, krahasimi, dallimi, analiza sipas kritereve, vendimmarrja.

Aftësitë praktike: Matja, markimi, prerja dhënia e formave, bashkimi dhe montimi, ndërtimi dhe përfundimi; organizimi i zinxhirit të veprimtarive në një sekuencë logjike.

Aftësitë komunikuese: Formulimi i ideve gjatë fazës së skicimit dhe në fazën e paraqitjes së produktit përfundimtar; përgatitja e skicave, diagrameve, modeleve dhe fotografive, si dhe skicat dhe grafikët me anën e kompjuterit.

PROGRAMI I KLASËS SË DYTË SYNON T'I PAJISË NXËNËSIT ME:

- Njohuri teorike për bazën materiale, proceset e punës dhe teknikat në realizmin e një punimi.
- Aftësi për vëzhgimin e elementeve në një punim apo krijim; për përshkrimin dhe interpretimin e karakteristikave të punimit të kryer; për vlerësimin në bazë të njohurive të marra për punën e tyre apo të dikujt tjetër; për të bashkëpunuar, për të punuar në grup, për të dëgjuar dhe për të respektuar mendimin e shokut, duke u aftësuar për të zënë një pozicion dhe për të përdorur një sasi më të madhe informacioni apo baze materiale.
- Shkathtësi për përdorimin e bazës materiale.
- Qëndrime për të qenë të pavarur gjatë një punimi; për të respektuar mendimin e tjetrit; për të marrë përgjegjësi për punën që po bëjnë.
- Vlera për të respektuar traditat dhe zakonet; për të realizuar detyrat dhe për të marrë përgjegjësi.

OBJEKTIVA MËSIMORË PËR KLASËN E DYTË

- Të aftësohen në modelimin e trupave të ndryshëm me plastelinë, letër dhe karton.
- Të ushtrohen të fitojnë shprehitë e para të qepjes e të qëndisjes.
- Të edukohet me ndjenjën e së bukurës në punët e dorës.
- Të punojnë bukur me plastelinë duke i dhënë idenë dhe formën e bukur objektit.
- Të kryejnë zbatime të ndryshme, sipas dëshirës së tyre.
- Të punojnë bukur me letër punëdoreje.
- Të qepin, të qëndisin bukur, pastër e me shije.

PËRMBAJTJA E LËNDËS SIPAS LINJAVE

Në këtë program njohuritë zgjerohen duke u përshkallëzuar nga klasa në klasë, duke realizuar kompaktësimin e kësaj lënde jo vetëm në drejtimin praktik, por edhe edukativ.

Programi ruan deri diku përmbajtjen e mëparshme, por gjithashtu synon të shmangë mbingarkesën dhe të ulë nivelin e vështirësive në disa linja, si dhe të realizojë një organizim dhe një shpërndarje më të mirë të orëve sipas linjave.

Njohuritë teknologjike klasifikohen në katër linja kryesore:

1. Njeriu dhe shoqëria në teknologji
Vetëshërbimi

- Artizanati tradicional
2. Teknologjia e materialeve dhe proceseve
Punë me letër dhe karton
Punë me argjilë, plastelinë dhe lëndë të tjera
  3. Strukturat, mekanizmat, forcat dhe energjia
Modelime dhe ndërtime
  4. Teknologjia e informacionit dhe komunikimi
Komunikimi joverbal

PROGRAMI SINTETIK

35 javë x 1 orë = 35 orë

NJOHURI TË REJA	- 13 ORË
PËRSËRITJE	- 13 ORË
EKSKURSIONE	- 4 ORË
NË DISPOZICION	- 5 ORË

---

35 ORË

SHTIRIRJA E PROGRAMIT SIPAS LINJAVE DHE ORËT MËSIMORE

Linjat			ORËT
A	Njeriu dhe shoqëria në teknologji	Vetëshërbimi	2
		Artizanati tradicional	5
B	Teknologjia e materialeve dhe proceseve	Punë me letër dhe karton	7
		Punë me argjilë, plastelinë dhe lëndë të tjera	7
C	Strukturat, mekanizmat, forcat dhe energjia	Modelime dhe ndërtime	5
D	Teknologjia e informacionit dhe komunikimi	Komunikimi joverbal	4
	Në dispozicion		5
		Gjithsej	35

Siç shihet edhe nga tabela, mësimet zhvillohen me nga një orë në javë. Programi është ndërtuar në mënyrë të tillë që për çdo lloj pune nxënësit të marrin njohuritë e para praktike dhe teorike për punimin e objekteve, të mjeteve mësimore dhe të lodrave të thjeshta.

Programi paraqet lloje të punës të zbrëthyerë e të gërshetuara duke marrë për bazë kohën më të përshtatshme për realizimin e çdo objekti, llojin e punës që duhet punuar, dhe njohuritë praktike e teorike që ka marrë nxënësi në orët e mëparshme. Mësuesi mund të zgjedhë atë që ai e gjykon më të përshtatshme për nxënësin dhe që realizon të gjitha kërkesat mësimore dhe edukative.

VLERËSIMI I NXËNËSVE

Vlerësimi i nxënësve u jep mësuesve informacionin e nevojshëm për t'u mbështetur në dhënien e njohurive në të ardhmen. Ai u lejon atyre të bëjnë krahasimin me arritjet e mëparshme, gjë që mundëson kërkesa më cilësore për mësimdhënien. Ai ka për qëllim kryesor përmirësimin e cilësisë së të mësuarit dhe jo thjesht kontrollin apo diferencimin e nxënësve.

Mësuesit duhet të njohin aftësitë e grup-moshës përkatëse. Vlerësimi përqendrohet në përpjekjet dhe energjitë që nxënësit kanë derdhur në realizimin e punës së tyre. Si pikënisje, mësuesi u drejtohet nxënësve me disa pyetje e kërkesa nxitëse:

- A u kënaqët duke bërë punimin tuaj?
- Ç'ju frymëzoi që të mendoni për këtë ide?
- A jeni i kënaqur me punën tuaj?
- Më flisni rreth krijimit tuaj.

Në vlerësimin e nxënësit, mësuesi mbështetet në atë sa i ka realizuar nxënësi objektivat e temës përkatëse në krijimin e tij. Ky vlerësim bëhet me fjalë e shprehje sintetizuese, duke u mbështetur në punimet e secilit nxënës.

Fakti që një punim është bërë nga një fëmijë, nuk do të thotë se nuk ka merita apo vlera artistike. Vlera e tij qëndron në faktin se krijuesi i punimit shqetësohet për shprehjen e mendimeve, duke përdorur aftësitë në nxjerrjen e punimit me materialet që ai përdor.

UDHËZIME METODOLOGJIKE PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Programi është konceptuar në tërësi. Në të jepet sasia orientuese e orëve dhe çështjet kryesore që do të trajtohen.

Numri i orëve në çdo kapitull është përgjithësisht orientues. Në raste të veçanta kur mësuesi e gjykon të dobishme, ai mund të ndryshojë në kufij të pranueshëm orët e caktuara për kapitullin në tërësi duke huazuar nga kapituj të tjerë.

Për zbatimin cilësor të kërkesave të programit, mësuesi duhet të zotërojë mirë lëndën, të zgjerojë vazhdimisht horizontin e tij shkencor e kulturor, të përsosë vazhdimisht metodat e mësimdhënies, të aktivizojë pa ndërprerje mendimin krijues të nxënësve, të punojë me durim, pasion e këmbëngulje.

Gjatë zhvillimit të mësimin është e domosdoshme:

- Të respektohen me saktësi parimet dhe rregullat didaktike.
- Në fillim të mësimin, nxënësve duhet t'u tregohet qëllimi konkret i punës.
- Të zhvillohen tek nxënësit aftësitë logjike për të punuar, duke i nxitur të arsyetojnë gjatë punës.
- Të edukohen fëmijët me shprehitë e një pune të kulturuar, për të ngulitur tek ata ndjenjën e saktësisë, të rregullit dhe të higjienës vetjake.
- T'i kushtohet rëndësi organizimit të punës kolektive me nxënësit (bashkëpunimi).
- Për t'ua zgjeruar horizontin politeknik, rëndësi të madhe ka krahasimi i mënyrave të punimit të një objekti në klasë dhe në prodhim.
- Për rritjen e interesit të nxënësve për punë, për zgjerimin dhe thellimin e njohurive dhe shprehive të fituara, është mirë të organizohen edhe punë jashtë klase.
- Për zhvillimin normal të lëndës, rëndësi ka njohja e prindërve me punën që bëjnë fëmijët e tyre, si dhe shkolla të ketë një minimum të caktuar pajmimesh të nevojshme për kryerjen e të gjitha kërkesave.

Kujdes duhet të tregohet edhe për paraqitjen e përshkallëzuar të detyrave praktike. Nxënësit e klasës së dytë ende nuk kanë vëmendje tepër të qëndrueshme. Ata nuk janë të aftë të kryejnë një punë për një kohë të gjatë. Në mësimet e para duhet të punohen objekte që kërkojnë përpjekje minimale që brenda një ore mësimi nxënësit të kryejnë detyrën. Më vonë vështirësia në punimin e objekteve shkallë-shkallë shtohet. Pas disa kohe punimi i objektit mund të zgjatet edhe në dy orë mësimi.

Gjatë zhvillimit të lëndës të respektohen me **saktësi** parimet dhe rregullat didaktike që përdoren në mësimet e të gjitha lëndëve të tjera. Të përdoren metoda dhe forma të ndryshme pune: biseda, shoqëruar me përgatitjen analitike të objekteve konkrete, paraqitja e mjeteve për kryerjen teknike të punës me vegla dhe ushtrime të shumta për të përvetësuar mënyrat e reja të punës.

Në fillim të mësimi, nxënësve t'u tregohet qëllimi konkret i punës. Për këtë mësuesi u tregon nxënësve se çfarë objekti do të punohet, përse do të shërbejë ai, çfarë aftësish e shprehish do të fitojnë ata duke punuar këtë objekt. Nxënësve u tregohet objekti i gatshëm, pastaj i zbërthyer në pjesë dhe mënyrat e punimit. Më vonë nxënësit mësohen dalëngadalë të kuptojnë paraqitjen grafike të objektit dhe të lexojnë skica të thjeshta të objektit që punohet.

Për të zhvilluar te fëmijët aftësi logjike për të punuar, të nxiten ata të mendojnë dhe të arsyetojnë duke organizuar edhe diskutime në grup për mënyrat e punimit të objektit, çfarë materialesh dhe veglash nevojiten për punën, në ç'sasi, pse duhet vepruar kështu. Vëmendja përqendrohet edhe te shpjegimi për disa gabime që mund të bëjnë gjatë punës. Në rastin e demonstrimit të mbajtjes së trupit gjatë punës, mënyrat e përdorimit të mjeteve dhe të veglave të punës, është mirë të përdoren edhe mjete demonstruese në klasë. Për të siguruar nëse nxënësit i kanë kuptuar mirë veprimet e punës, është mirë të ngrihet ndonjë nxënës që të tregojë si do t'i kryejë ato. Në këtë rast mësuesi vë në dukje veprimet e mira të nxënësit, qorton gabimet e mundshme në përdorimin e veglave dhe i udhëzon fëmijët për fillimin e punës.

Rëndësi të madhe ka zhvillimi te nxënësit i elementeve të shprehive të konstruktimit, zhvillimi i përfytyrimeve të hapësirës etj. Duhet ushtruar që ata sistematikisht të bëjnë matje të thjeshta, të verifikojnë përpjesëtimet, të studiojnë vendosjen reciproke të pjesëve të ndryshme të objektit që punohet.

Për të edukuar te fëmijët shprehitë e një pune të kulturuar, për të ngulitur tek ata ndjenjën e saktësisë, të rregullit e të higjienës vetjake, rëndësi ka përgatitja dhe rregulli në vendin e punës. Për çdo mjet pune dhe materiali, gjatë gjithë kohës së punës, caktohet vendi përkatës në tavolinë ose në bankë.

Gjatë punës së pavarur mësuesi ndihmon, duke kontrolluar me kujdes veprimtarinë e çdo nxënësi në punë, kërkon që ata të zbatojnë me **saktësi** udhëzimet e tij, të mbajnë trupin drejt gjatë punës, të përdorin drejt mjetet, të mbajnë pastër vendin e punës etj.

Rëndësi ka dhe organizimi i punës me grupe. Puna me grupe mund të organizohet, në punimin e objekteve të zbulimit për festa, modelime, ndërtime të ndryshme shumëplanëshe, makete etj. Gjatë kësaj pune realizohet ndarja e punës ndërmjet nxënësve dhe ata bashkëpunojnë me njëri-tjetrin, duke kryer punët që u ngarkohen dhe duke mbajtur përgjegjësi për punën e kryer.

Një nga shqetësimet e para të mësuesit është organizimi i klasës. Për një orë mësimi të kihen parasysh disa faktorë:

- hapësira në klasë ku do të zhvillohet veprimtaria;
- sigurimi i materialeve;
- madhësia e klasës;
- numri i fëmijëve që kërkojnë hapësirë pune.

Ka rëndësi që çdo fëmijë të ketë hapësirën e nevojshme për punë. Nëse fëmijët marrin pjesë në një krijim të madh, krijohet hapësirë e nevojshme për materialet. Materialet të jenë të dukshme e të gatshme për përdorim nga fëmijët.

Për t'i stërvitur nxënësit në kryerjen dhe përvetësimin e disa veprimeve të rëndësishme në punë ose në përdorimin e metodave të punës, mësuesi mund të japë herë pas here edhe detyra shtëpie. Detyrat e shtëpisë jepen vetëm atëherë kur mësuesi është i bindur se nxënësi do t'i kryejë me forcat e veta.

Për të zgjeruar horizontin politeknik, rëndësi ka krahasimi i mënyrave të punimit të objekteve në klasë dhe në prodhim. Në këtë drejtim, vlerë të madhe kanë ekskursionet. Gjatë ekskursioneve, nxënësit njihen me punën e makinave dhe të mekanizmave të prodhimit; si ato lehtësojnë punën e njeriut; marrin njohuritë e para për mekanizmin e prodhimit, për metodat e punës së mekanizuar, rregullin në punë dhe për profesione të ndryshme etj.

Për rritjen e interesit të nxënësve për punë për të zgjeruar dhe për të thelluar njohuritë dhe shprehitë e fituara, është mirë të organizohen edhe punë jashtë klase, si: në zbulimin e korridoreve të shkollës, të oborrit, të kujdesen për lulishten e shkollës, të fshatit, të zonës ku banojnë, të komunitetit etj.

Rëndësi të madhe ka dhe njohja e prindërve me punën e fëmijëve që realizojnë në klasë. Prindërit të dinë për aftësitë dhe shprehitë që fitojnë fëmijët e tyre dhe së bashku me mësuesin të caktojnë llojet e punës që duhet të bëjnë fëmijët në shtëpi, si: vetëshërbimi, mirëmbajtja e mjedisit familjar dhe ndihma në punët e shtëpisë. Llojet e këtyre punëve duhet të shtohen nga klasa në klasë, sipas vështirësive dhe vlerës së tyre edukative. Ndjekja e tyre në mënyrë sistematike nga mësuesi dhe prindërit, është kusht i domosdoshëm për edukimin e shprehive dhe të qëndrimit të ndërgjegjshëm ndaj çdo lloji pune. Me nxënësit nuk duhet të bëjmë dallime për punë që kryejnë vajzat dhe djemtë. Kjo ndikon që në moshën e vogël do të krijohen mundësi për barazinë e gruas me burrin.

Pajimi-tip që duhet të ketë klasa për zhvillimin e mësimit të edukimit teknologjik
Materialet e punës të mundshme për nxënësin:

- Gërshërë me majë të rrumbullakët, të vogla dhe të mesme
- Vizore gjatësi 20 cm.
- Trekëndësh
- Kompas të thjeshtë
- Furça për lëndën ngjitëse
- Letër vizatimi e bardhë, që nuk grisët lehtë
- Letër me ngjyrë: e kuqe, e kaltër, e verdhë etj.
- Lapsa, lapsa të butë vizatimi
- Pastel (të paktën 8 ngjyra)
- Shënjues ngjyra të ndryshme
- Bojëra, bojëra uji, temper
- Ngjitës
- Argjilë, plastelinë
- Shkumësa me ngjyra
- Pineska
- Shirit mbulues
- Mjete për të punuar me argjilë
- Gjilpëra për qepjen e copave, letrave etj.

Materiale për mësuesin:

- Kapëse letre
- Vizore
- Gërshërë me majë të mprehtë
- Hapëse vrimash në letër
- Makinë për lidhjen e letrës dhe kapëse
- Shirit mbulues
- Pineska
- Mjete për pastrim
- Sfungjer
- Copa të ndryshme
- Prerës letre
- Enë uji.

Materiale të mbledhura me ndihmën e prindërve. Prindërit mund t'i ndihmojnë fëmijët të grumbullojnë materialet e mëposhtme në mjediset rrethuese:

- Letër të vjetër
- Kanoçe
- Lloje të ndryshme letrash (karton, letër higjienike, letër gazete)
- Copa bezesh (pambuku, leshi)
- Copa druri
- Kopsa
- Penj, spango, shirit
- Fije kashte
- Boçe pishe
- Guaska
- Gjilpëra me kokë, kapëse rrobash
- Piktura të riprodhuara, kartolina, fotografi revistash
- Shkopinj, dru
- Këmisha pune, përparëse
- Enë uji

Nxënësit bëhen njohës dhe përdorues jo vetëm të bazës materiale, por edhe të teknikave të ndryshme e të shumëllojshme të proceseve të zbatimit të tyre. Duke u familjarizuar me to, ata do të jenë në gjendje që t'i përdorin ato për zgjedhjet e tyre artistike dhe për të komunikuar ndjenja dhe mendime.

Ka disa mënyra për krijimin e këtij mjedisi pune. Njëra është vendosja e materialeve në hapësirën e punës të çdo fëmije para fillimit të veprimtarisë. Ose vendosja e tyre në një tavolinë ku fëmijët mund t'i zgjedhin. Kjo formë jep më shumë fryt. Në mbarim të kohës së punës, nxënësit i kthejnë në vendet përkatëse materialet, si, fjala vjen gërshërët etj. Pas pastrimit, materialet janë sërish të gatshme për përdorim.

Është gjithmonë e rëndësishme të theksohen shprehitë e mira të sigurisë. Nxënësit nxiten të zbatojnë disa rregulla sigurie, të cilat afishohen në këndin e punës së klasës.